

O'ZBEKISTONDA IXTIYORIY SUG'URTAGA BO'LGAN ISHONCH

*Xaydarova Durdona Shuxratjon qizi,
Guliston davlat universiteti qoshidagi raqamli iqtisodiyot va
innovatsiyalar instituti "Buxgalteriya xisobi va moliya"*

kafedrasi, stajior-o'qituvchisi

durdona19991995@gmail.com

Achilboyeva Sevinch O'tkir qizi

Guliston Davlat Universiteti talabasi

sevinchachilboyeva8@gmail.com

To'xtayeva Moxinur To'raboy qizi

Guliston Davlat Universiteti talabasi

mohinurtoxtayeva843@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola bugungi kunda O'zbekistonda qanday sug'urta turlari borligi to'g'risida va ular qanday amal qilayotgani va majburiy va ixtiyoriy sug'urtaning amal qilinish darajalri to'grisida ma'lumotlar berilgan. Sug'urta O'zbekistonda qanday rivojlanganligi, bu borasida qanday ishlar amalga oshirilganligi yoritilgan.

Kalit so'zlar: sug'urta, tibbiy sug'urta, majburiy sug'urta, mulkiy sug'urta, hayot sug'urtasi, avtotransport sug'urtasi, risk.

ДОВЕРИЕ К ДОБРОВОЛЬНОМУ СТРАХОВАНИЮ В УЗБЕКИСТАНЕ

Аннотация. В данной статье представлена информация о том, какие виды страхования существуют сегодня в Узбекистане и как они реализуются, а также об уровнях внедрения обязательного и добровольного страхования. Как развивалось страхование в Узбекистане, какая работа проведена в этом направлении, объясняется.

Ключевые слова: страхование, медицинское страхование, обязательное страхование, страхование имущества, страхование жизни, страхование автотранспортных средств, риск.

CONFIDENCE IN VOLUNTARY INSURANCE IN UZBEKISTAN

Abstract. This article provides information about what types of insurance exist in Uzbekistan today and how they are implemented, as well as the levels of implementation of mandatory and voluntary insurance. How insurance has developed in Uzbekistan, what work has been done in this regard is explained.

Key words: insurance, medical insurance, compulsory insurance, property insurance, life insurance, motor vehicle insurance, risk.

KIRISH

Sug'urta tabiiy ofatlar, har xil baxtsiz hodisalar ro'y berishi natijasida ko'rilgan zararni qoplash va boshqa pul qoplamalari to'lash uchun maqsadli pul jamg'armalarini tashkil etish va undan foydalanish bilan bog'liq iqtisodiy munosabatlar tizimi. Ilk sug'urta dengiz sug'urtasi bo'lgan. Dengiz sug'urtasining mavjudligi miloddan avvalgi 300-yilda Rimdagi qadimiy qonun bilan tan olingan. Keyinchalik sug'urtaning boshqa turlari va sug'urta bilan shug'ullanadigan tashkilotlar vujudga kelgan. Sug'urta inson ehtiyojlariga qarab, turlarga bo'linadi. Bular majburiy sug'urta, avtotransport sug'urtasi, hayot sug'urtasi, fuqarolik mas'uliyatini sug'urtalashdan iborat. Har qanday yuridik yoki jismoniy shaxs o'ziga tegishli bo'lgan mulkni sug'urtalasa, mulkiy sug'urtani amalga oshirgan hisoblanadi. Agar har qanday shaxs o'zining hayoti, sog'lig'i, mehnat qobiliyatini sug'urtalasa, shaxsiy sug'urtani amalga oshirdan hisoblanadi. Transport egalari fuqarolik javobgarligini, kredit oluvchilarning bank oldidagi kreditni o'z vaqtida qaytarish javobgarligini sug'urtalash, javobgarlik sug'urtasini amalga oshirgan hisoblanadi. Sug'urta amalga oshirish shakllariga ko'ra majburiy va ixtiyoriy sug'urta shakllariga bo'linadi. Majburiy sug'urta - davlat sug'urtasi shakllaridan biri, qonun asosida belgilangan shartlarga binoan, davlat sug'urta tashkilotlari tomonidan o'tkaziladi. Ixtiyoriy sug'urta – bu fuqarolar sug'urta turlaridan ixtiyoriy ravishdan sug'urtani amalga oshirishi hisoblanadi.

O'zbekistonda ham sug'urtaning deyarli barcha turlari mavjud. O'zbekiston Respublikasi 1991-yil mustaqillikka erishgandan so'ng sug'urta organlari tashkil etildi. 1993-yil 6-may kuni “ Sug'urta to'g'risida”gi qonun qabul qildi. Ilk sug'urta kompaniyasi ham aynan shu qonundan so'ng tashkil etilgan “O'zagrosug'urta” kompaniyasi. Keyinchalik “Madad”, “Kafolat”, “O'zbekinvest” kompaniyalari ham tashkil etilgan va bu kompaniyalari sug'urtaning barcha sug'urta turlari bo'yicha sug'urtani amalga oshirishadi. O'zbekistonda ham sug'urtani amalga oshirish majburiy va ixtiyoriy hisoblanadi va bugungi kunga kelib O'zbekistonda majburiy sug'urtani amalga oshirish yuqori ko'rsatkichni ko'rsatadi. Ixtiyoriy sug'urta esa majburiy sug'urtaga nisbatan pastroq ko'rsatkichni ko'rsatadi. Bunga asosiy sabab fuqarolar orasida sug'urta to'g'risida to'liq informatsiya va savodxonlik yetarli emas. Fuqarolar sug'urta shartnomasiga ega bo'lishgandan so'ng qanday imkoniyatlarga ega ekanliklari to'g'risida axborotlarga to'liq ega emas. Shuning uchun ham fuqarolar ixtiyoriy ravishda o'zlarini turli xil risklardan moliyaviy himoyalay olishmaydi. Aynan sug'urtaning insonlar o'rtasida ishonchsizligini yuqoriligi to'g'risidagi mavzuda Oliy Majlis Qonunchilik palatasi deputati Jahongir Abdurasulov o'zining nutqida aytib o'tgan va bu bo'yicha chora-tadbirlar amalga oshirilishi va nazorat qilinishini ta'kidlagan **Natijalar**

2022- yilning yanvar-avgust oylarida sug'urta xizmatlari hajmi **3 701,6** mlrd.. so'mni tashkil etdi

Hududlar bo'yicha sug'urta xizmatlari hajmi, mlrd. so'm:

O'zbekiston Respublikasi	3 701,6
Qoraqalpog'iston Respublikasi	200,6
Andijon	105,8
Buxoro	101,1
Jizzax	45,0
Qashqadaryo	91,6
Navoiy	78,2
Namangan	102,1
Samarqand	93,3
Surxondaryo	52,2
Sirdaryo	47,6
Toshkent	106,0
Farg'ona	113,9
Xorazm	85,4
Toshkent shahri	2 478,8

Manba <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/28961-sug-urta-xizm-atlari-hajmi-3-701-6-mlrd-so-mni-tashkil-etdi-2>

Muhokama

Yuqorida ko'rsatilgan jadvalda 2022-yildagi sug'urta xizmatlarining hajmi keltirilgan, bunda eng katta hajmi Toshkent shahrida **2 478,8** mlrd. so'm darajasida qayd etgan. Bunga sabab Toshkent shahrida sug'urta kompaniyalarining asosiy ofislari joylashgan, aholi uchun sug'urta to'g'risida yetarli axborotlar reklamalar orqali yetkazilgan. Aholi orasida sug'urta haqida tushuncha mavjud va Toshkent shahrida juda ko'p xususiy tashkilotlar ko'pligi ham sabab bo'la oladi. Toshkent shahrida juda ko'p mamlakatdan korxonalar va tashkilotlar filiali joylashgan, biz bilamiz rivojlangan mamlakatlarda sug'urta xizmati YaIM da sezilarli darajada, shuning uchun ham sug'urta xizmati Toshkent shahrida yuqori ko'rsatkichni qayd etgan.

Adabiyotlar tahlili

Yuqorida ta'kidlangadek, sug'urtaga insonlarning ishonchsizligi to'g'risida Jahongir Abdurasulov Oliy Majlis Qonunchilik palatasi Byudjet va iqtisodiy islohotlar qo'mitasining videokonferensiya tarzida o'tkazilgan yig'ilishida Vazirlar Mahkamasi tomonidan kiritilgan yangi tahrirdagi «Sug'urta faoliyati to'g'risida»gi qonun loyihasi

muhokama qilgan. Bu qonun loyiha sug'urta faoliyatini tartibga solish, xalqaro tajribalarni joriy etish va iste'molchilarni huquqlarini qonuniy manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan.

X.M.Shennayev ham o'zining sug'urta to'g'risidagi kitobida sug'urtaning turlari, sug'urta faoliyati to'g'risida ma'lumot berib o'tgan.

Xulosa va takliflar

Bu maqolani yozish natijasida O'zbekistonda ixtiyoriy sug'urtaga bo'lgan ishonchni oshirish bir nechta takliflar yuzga keldi.

Bular:

1. Sug'urtaga bo'lgan insonlarning ishonchini oshirish uchun fuqarolar o'rtasida turli yig'inlar tashkil qilish va ularga sug'urta to'g'risidagi dastlabki tushunchalarni shakllantirish
2. Onlayn xizmat turlarini qulaylashtirish va birinchi marotaba sug'urtani amalga oshirayotgan fuqarolarga turli xil imtiyozlar ajratish.
3. Sug'urta dalolatnomasiga ega bo'lishni qulaylashtirish va fuqarolarga to'liq summalarda ma'lumotlarni berib boorish.
4. Sug'urta kompaniyalari ixtiyoriy sug'urtani amalga oshirish jarayonida risklarni keng ko'lamda qamrab olish.
5. Sug'urta kompaniyalari "O'zbekinvest" kompaniyasi kabi elektron sug'urta summasini hisoblaydigan hisoblagich joriy etish.

Fondalanilgan adabiyotlar:

1. "Sug'urta ishi" X.M. Shennayev, I.K.Ochilov, S.E.Shirinov, I.G'.Kenjayev o'quv qo'llanma
2. <https://uza.uz/oz/posts/sugurtaga-odamlarning-ishonchi-nega-yuqori-emas-222702>
3. <https://uza.uz/oz/posts/sugurtaga-odamlarning-ishonchi-nega-yuqori-emas-222702>
4. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Sug%CA%BBurta>
5. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/28961-sug-urta-xizmatlari-hajmi-3-701-6-mlrd-so-mni-tashkil-etdi-2>